

Ольга Бузулук – асистент кафедри соціальних комунікацій
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та
прес-секретар Управління патрульної поліції у м. Луцьку

Типові напрями інформаційної діяльності держави: актуальні проблеми для органів місцевого самоврядування

У статті розглянуто типові моделі інформаційної діяльності різних країн. Проаналізовано моделі і напрями інформаційної діяльності, які є в Україні. На основі цього автор намагалась виробити єдину модель інформаційної діяльності в органах місцевого самоврядування. До цього часу інформаційна діяльність органів місцевого самоврядування відсутня і в законодавстві, і в сфері наукових розвідок. Головні принципи діяльності держави в інформаційній сфері мають створювати надійні умови для здійснення належного організаційно-правового забезпечення суспільних відносин щодо збирання, зберігання, використання та поширення інформації. Поєднання кращих практик світових концепцій є найбільш прийнятним для України.

Ключові слова: інформаційна діяльність, органи місцевого самоврядування, моделі інформаційної діяльності, інформаційний простір, інформаційне законодавство.

Постановка наукової проблеми та її значення. В Україні єдиної моделі інформаційної діяльності держави не вироблено. Тому і немає єдиної моделі інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування, адже про інформаційну діяльність на місцевому рівні як частину державної інформаційної політики не йдеться взагалі.

Саме тому науковці приділяють значну увагу виробленню універсальної моделі інформаційної діяльності. Звісно, досконалою та єдиною для всіх вона бути не може, оскільки різні держави, різні регіони мають свої специфічні особливості розвитку.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Ця проблематика висвітлена у працях дослідників: К. Шурупова «Правовий аналіз видів доступу до інформації в контексті державної інформаційної політики», А. Волокитин «Роль государства в развитии информационного общества», В. Иванов «Массовая коммуникация», М. Май «Медиаполитика в информационном обществе», І. Михайлин «Основи журналістики», В. Вакулич, О. Бухтатий «Державна інформаційна політика як механізм реалізації інформаційної функції сучасної держави», О. Гриценко «Влада інформації, її місце й роль в інформаційному суспільстві» та ін.

Мета статті – на основі зарубіжного досвіду описати типові моделі інформаційної діяльності держав та проаналізувати їхні особливості. У результаті екстраполюємо вироблений досвід на українські реалії і спробуємо виробити єдину модель інформаційної діяльності для органів місцевого самоврядування. **Завдання статті:** аналіз типових моделей інформаційної діяльності різних країн, аналіз та оцінка наявних напрямків інформаційної діяльності в Україні, вироблення моделі інформаційної діяльності органу місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Сучасні дослідники виділяють дві моделі відносин держави та ринку в інформаційній сфері: західну і східну.

Західною моделлю називають шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити англосаксонську й американську моделі. Англосаксонська модель визначається загальною концепцією соціально-економічного розвитку, яка передбачає превалювання приватного сектора над функціями держави в усіх напрямках розвитку суспільства. Американський вплив у галузі комунікаційних технологій та інформаційної сфери відчутний у глобальних процесах, міжнародній політиці, світовій економіці. Ця модель передбачає інтенсивний розвиток електронних комунікацій для встановлення соціальних, політичних, культурних зв'язків у суспільстві. Специфічною рисою цієї моделі є вплив чинного законодавства на розвиток перспективних галузей економіки, права інтелектуальної власності, соціального захисту населення.

Пріоритетами регулювання інформаційної сфери в США є такі положення: підтримка досліджень і розробок у галузі інформації та комунікацій; вплив на їхнє спрямування та заохочення до поширення технічних знань і можливостей в економіці; сприяння обміну технологіями між

лабораторіями та фірмами, запровадження нововведень на ринках; побудова та вдосконалення інформаційної інфраструктури, контроль за її діяльністю, побудова глобальних систем комунікації і дослідження впливу систем на міжнародні, національні та приватні пріоритети; збереження порушеної новими технологіями рівноваги між чотирма основними інформаційними цінностями: конфіденційністю інформації, інформацією як суспільним благом, інформацією як товаром, інформацією як невіддільним компонентом існування держави; недоторканність приватного життя, конфіденційність інформації персонального характеру на різних рівнях у різних сферах державного управління і в приватному секторі; створення урядової політики в галузі інформації і комунікації [9, с. 44].

У той же час концепція національної інформаційної політики США ставить завдання розширення і вдосконалення інформаційного простору, посилення свого впливу в таких регіонах, як Латинська Америка, Центральна і Східна Європа, країни Арабського світу та Азійсько-Тихоокеанського регіону. США запропонували доктрину «інформаційної парасольки» міжнародного співробітництва з широким колом країн у різних регіонах світу, суть якої у превентивній комунікації на основі переміщення масивів інформації, що передається США державам-реципієнтам для забезпечення їхніх національних інтересів і, як наслідок, збереження лідерства США в політичній системі міжнародних відносин [9, с. 45].

Удосконалення інформаційного простору є політичним та економічним факторами інформаційної монополії США в міжнародному інформаційному просторі: США – основний експортер не тільки програмного забезпечення, а й аудіовізуальних творів, телепрограм, кінострічок, музичної продукції, розважальної інформації та реклами. У той же час інформаційний простір США убезпечений від будь-якого втручання ззовні, що забезпечує політичні пріоритети у глобальних інформаційних відносинах [2, с. 25].

Англійська модель максимально наближена до американської: 1. Роль держави обмежується створенням умов для ринкової конкуренції в інформаційній сфері. 2. Стратегія розвитку суспільства визначається як приватна ініціатива, лібералізація ринку телекомунікацій, створення мереж та інформаційних супермагістралей, захист нових структур на інформаційних ринках [2, с. 29]. Таким чином, можна констатувати, що концепція інформаційної діяльності в рамках англосаксонської моделі виходить зі становища в міжнародному інформаційному просторі, рівня розвитку інформаційних технологій і впровадження нових форм управління інформаційними потоками.

Західноєвропейський підхід до ролі держави у процесі переходу до інформаційного суспільства викладено в таких документах: 1. Резолюція Європейського Союзу «Біла Книга. Зростання, конкурентноспроможність, зайнятість: виклики та стратегії XXI століття», в якій підкреслюється важливість державного контролю в комунікаційній сфері (особливо над супермагістралями) з урахуванням переваг приватного сектора. 2. Директива Європейського Союзу «Зелена Книга. Життя і працевлаштування в інформаційному суспільстві». 3. Рекомендації «Інформаційна магістраль для глобального суспільства» (Brussels, 1996). 4. Програма «Europe-2020» [7, с. 202].

Нині інформаційна діяльність Європейського Союзу виходить із доктрини європейського інформаційного суспільства, проголошеної 1994 року у доповіді «Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейської Ради ЄС» (відома в науковій літературі як доповідь Мартіна Бангеманна) [7, с. 48]. Головна ідея – зміна традиційних підходів і оцінок міжнародного співробітництва і світової конкуренції: від геополітики, яка визначає міжнародне становище країни за географічними ознаками, природними ресурсами, кліматичними умовами, політико-економічними чинниками, до технологічної політики (інформатики), яка визначає місце кожної держави у світовій ієрархії залежно від упровадження нових наукових досягнень і високих технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства.

Аналізуючи європейську модель інформаційного суспільства в цілому, відзначимо, що пошук певного балансу між повним контролем із боку держави і законами ринку, тобто сполучення урядових і ринкових сил, виступає головною рисою інформаційної політики не тільки країн Північної Європи, але й інших країн Європейського Союзу. У той же час ЄС продовжує приділяти сьогодні велику увагу питанням приватизації і лібералізації ринку інформаційно-комунікаційних технологій.

Крім західної, в науковій літературі виділяють азійську модель, яка реалізує ідеологічну доктрину країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, побудовану на філософських принципах конфуціанства, діяльності держави з інституціоналізації цих принципів [9, с. 41]. В основі азійської моделі – альтернативний соціально-економічний розвиток регіону, конкуренція із Заходом, утвердження власних ціннісних орієнтацій, зв'язок між культурними традиціями (освіта, виробнича дисципліна, відданість корпорації, довіра, сімейна гармонія) і соціальними трансформаціями. Азійська модель включає китайську, японську, сингапурську.

Позитивну роль у регулюванні телекомунікаційного ринку відіграли законодавчі документи, що регулюють сферу телекомунікацій і мережі Інтернет. Законодавчо китайський сегмент Інтернету і телекомунікаційної сфери регулюються так: 1) міністерство громадської безпеки відповідає за безпеку комп'ютерних мереж, технічну безпеку і безпеку інформаційного змісту; 2) усі мережі, що під'єднуються до мережі Інтернет, зобов'язані під'єднатися винятково через мережі, визначені урядом; 3) у Китаї прийнято спеціальні закони, орієнтовані на регулювання діяльності інформаційних послуг у мережі Інтернет. Йдеться про регулювання змісту, тільки традиційні ЗМІ певного рангу мають право створювати сайти і надавати інформаційні послуги, інші комерційні організації, якщо вони орієнтовані на надання інформаційних послуг, зобов'язані підписати контракт із традиційними ЗМІ і купувати інформацію в них [5, с. 257].

Успіх обох останніх моделей базується на втручанні держави в прийняття рішень у галузі великих вкладень приватного капіталу, на активній участі держави у створенні національної інформаційної інфраструктури [8, с. 57].

Слід констатувати, що процес інформаційних перетворень у світі незворотний, у наші дні створюється нова карта світу – інформаційна, яка показує стан цієї сфери в кожному його регіоні. Відповідно висока щільність інформації, інтенсивність розвитку і використання нових інформаційних технологій припадає сьогодні, у першу чергу, на США, країни ЄС, особливо на його північний регіон, Японію, Сингапур, Китай. Разом із тим навіть у цих прогресивних країнах недостатньо розвинута комунікаційна інфраструктура і доступ до одержання інформації.

Узагальнення різних підходів дозволяє виявити такі інваріантні властивості, що виступають ядром будь-якої концепції регулювання інформаційної сфери. Як правило, використовується комплексний підхід, заснований на підтримці балансу інтересів держави, суспільства, підприємницьких кіл і окремої особистості.

Враховуючи наявні в світі моделі інформаційної діяльності держави, ми повинні сформулювати орієнтовну модель інформаційної діяльності органів місцевого самоврядування, прийнятну для України. З вищевикладеної інформації зрозуміло, що головними напрямками державної інформаційної діяльності є: забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору.

Ці напрями втілюються у конкретних діях: створення інформації – це процес відображення або документування будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформації; одержання інформації – це набуття, придбання, накопичення, відповідно до чинного законодавства України, документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою; використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави; поширення інформації – це розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації; охорона інформації – це забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв; захист інформації – сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї [4].

За даними Національного інституту стратегічних досліджень функціонування інформаційної сфери забезпечують такі керівні документи інформаційної діяльності, як: Доктрина інформаційної

безпеки України, Концепція розвитку електронного урядування в Україні (всього сім різних «Концепцій»), Національна програма інформатизації (всього тринадцять різних «Програм»), а також два пункти «Основних засад» і один пункт «Національний проект» [1]. Однак «незважаючи на таку кількість прийнятих за роки незалежності нормативно-правових актів, інформаційна сфера й досі залишається позбавленою цілісної системи регулювання, побудованої за єдиною логікою формування та з чітко встановленою взаємною підпорядкованістю різних видів документів» [1].

Дослідниця А. Баровська зазначає: «Стратегія розвитку інформаційної сфери в цілому та її частин відсутня. Доктрина як декларація офіційної позиції держави виражена лише щодо безпекового виміру інформаційної діяльності... Концептуальних документів із гуманітарних питань (бібліотечна, архівна, книговидавничої справи, іміджу держави та офіційної комунікації тощо) – не прийнято» [1].

Спираючись на міркування А. Баровської, можемо запропонувати таку модель: Доктрина інформаційної політики та безпеки → Концепція розвитку національного інформаційного простору, Концепція розвитку інформаційного суспільства, Концепція розвитку офіційної комунікації, Концепція інформаційної безпеки → Стратегія розвитку національного інформаційного простору, Стратегія розвитку інформаційного суспільства, Стратегія розвитку офіційної комунікації, Стратегія інформаційної безпеки → Програми та Національні проекти → Плани. На переконання дослідника М. Мая, з п'яти варіантів урядування в інформаційному суспільстві – «розумна держава», «державна наглядка», «традиційна національна держава», «постмодерна держава» та «електронна демократія» – найбільші шанси закріпитися у майбутньому має «розумна держава» [6, с. 200]. Ця модель найбільше відповідає потребам розширення та зміцнення виконавчої влади за рахунок законодавчої та за рахунок інститутів громадянського суспільства.

Пріоритетними напрямками подальшої реалізації державної інформаційної діяльності є: вдосконалення українського законодавства, яке регулює відносини в інформаційній сфері; вдосконалення організації діяльності правоохоронної та судової систем у сфері забезпечення законних інтересів громадян, суспільства і держави в національному інформаційному просторі; вдосконалення технологічного забезпечення інформаційної інфраструктури, засобів захисту інформації; вдосконалення системи підготовки кадрів для реалізації функцій безпеки національного інформаційного простору.

На думку О. Гриценка, сьогодні провідна роль у формуванні інформаційного суспільства належить державі, яка сприяє інтеграції людей у нове інформаційно-технологічне оточення, розвитку галузей інформаційної індустрії, забезпеченню прогресу демократії і дотримання прав людини в умовах інформаційного суспільства [3, с. 28]. Тобто Україна, прямуючи в Євросоюз, очевидно, схилитиметься до вироблення «західної» концепції державної інформаційної діяльності. Однак, на нашу думку, потрібно запозичити та втілити і певні особливості з «азійської» концепції. Тому що поєднання кращих практик обох концепцій є найбільш прийнятним для України.

Враховуючи наведене, вважаємо, що головні принципи діяльності держави в інформаційній сфері мають створювати надійні умови для здійснення належного організаційно-правового забезпечення суспільних відносин щодо збирання, зберігання, використання та поширення інформації, а також для захисту інформаційного простору.

Висновки. Типовими моделями відносин держави та ринку в інформаційній сфері є західна та східна. У західній виділяють англосаксонську (ця модель визначається загальною концепцією соціально-економічного розвитку) та американську (роль держави обмежується створенням умов для ринкової конкуренції в інформаційній сфері), яка близька до англосаксонської. В основі ж східної (азійської) моделі – альтернативний соціально-економічний розвиток регіону, конкуренція із Заходом, утвердження власних ціннісних орієнтацій, зв'язок між культурними традиціями і соціальними трансформаціями. Японська модель спрямована на вдосконалення системи корпоративного управління за принципом ієрархічної піраміди, китайська модель базується на економічній співпраці держави і ринку, сингапурська модель характеризується увагою до соціальної сфери.

Єдиної ж моделі в інформаційній сфері не існує, адже кожен регіон має свої специфічні особливості. Українські дослідники вважають, що найбільш прийнятним для нашої держави є поєднання кращих практик обох концепцій.

Література

1. Баровська А. В. Оптимізація структури керівних документів державної політики (на прикладі інформаційної сфери) [Електронний ресурс] / А. В. Баровська // Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/keryv_dok-305a5.pdf.
2. Волокитин А. В. Роль государства в развитии информационного общества / А. В. Волокитин, И. Н. Курносков // Развитие информационного общества в России : сб. ст. / под ред. Н. В. Борисова и Ю. Е. Хохлова. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 2001. – С. 19–38.
3. Гриценко О. М. Влада інформації, її місце й роль в інформаційному суспільстві / О. М. Гриценко // Наукові записки Інституту журналістики. – К. : Друкарня КНУ імені Тараса Шевченка, 2000. – 141 с.
4. Державна інформаційна політика як механізм реалізації інформаційної функції сучасної держави / В. М. Вакулич, О. Є. Бухтатий // Публічне управління: теорія та практика. – 2014. – Вип. 1. – 2014. – С. 97–107.
5. Май М. Медіаполітика в інформаційному суспільстві / М. Май ; пер.знім. В. Климченко та В. Олійник; за ред. В. Іванова. – К. : Академія Української преси, Центр Вільної Преси, 2011. – 286 с.
6. Маргеріт Г. Саллівен. Надійна прес-служба. Довідник професіонала – Публікація служби міжнародних інформаційних програм Державного Департаменту США [Електронний ресурс] (12.11.2014) / Г. Маргеріт. – Режим доступу : <http://usinfo.state.gov>.
7. Массовая коммуникация : монография / В. Ф. Иванов. – К. : Академия Украинской Прессы, Центр Свободной Прессы, 2013. – 902 с.
8. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник / І. Л. Михайлин. – 5-те вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011 – 496 с.
9. Шурупова К. В. Правовий аналіз видів доступу до інформації в контексті державної інформаційної політики [Електронний ресурс] / К. В. Шурупова // Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/8488/%CA>.

References

1. Barovs'ka A. V. Optymizatsiya struktury kerivnykh dokumentiv derzhavnoyi polityky (na prykladi informatsiyanoi sfery) [Elektronnyy resurs] / A. V. Barovs'ka // Rezhym dostupu : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/keryv_dok-305a5.pdf.
2. Volokitin A. V. Rol gosudarstva v razvitii informatsionnogo obshchestva / A. V. Volokitin, I. N. Kurnosov // Razvitie informatsionnogo obshchestva v Rossii : sb. st. / pod red. N. V. Borisova i Yu. Ye. Khokhlova. – SPb. : Izd-vo SPb. un-ta, 2001. – S. 19–38.
3. Hrytsenko O. M. Vlada informatsiyi, yiyi mistse y rol' v informatsiyonomu suspil'stvi / O. M. Hrytsenko // Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. – K. : Drukarnya KNU imeni Tarasa Shevchenka, 2000. – 141 s.
4. Derzhavna informatsiyana polityka yak mekhanizm realizatsiyi informatsiyanoi funktsiyi suchasnoyi derzhavy / V. M. Vakulych, O. Ye. Bukhtaty // Publichne upravlinnya: teoriya ta praktyka. – 2014. – Vyp. 1. – 2014. – S. 97–107.
5. May M. Mediapolityka v informatsiyonomu suspil'stvi / M. May ; per.znim. V. Klymchenko ta V. Oliynyk; za red. V. Ivanova. – K. : Akademiya Ukrayins'koyi presy, Tsentri Vil'noyi Presy, 2011. – 286 s.
6. Marherit H. Salliven. Nadiyna pres-sluzhba. Dovidnyk profesionala – Publikatsiya sluzhby mizhnarodnykh informatsiynykh proham Derzhavnoho Departamentu SSHa [Elektronnyy resurs] (12.11.2014) / H. Marherit. – Rezhym dostupu : <http://usinfo.state.gov>.
7. Massovaya kommunikatsiya : monografiya / V. F. Ivanov. – K. : Akademiya Ukrainskoy Pressy, Tsentri Svobodnoy Pressy, 2013. – 902 s.
8. Mykhaylyn I. L. Osnovy zhurnalistyky : pidruchnyk / I. L. Mykhaylyn. – 5-te vyd. pererob. ta dop. – K. : Tsentri uchbovoyi literatury, 2011 – 496 s.
9. Shurupova K. V. Pravovyy analiz vydiv dostupu do informatsiyi v konteksti derzhavnoyi informatsiyanoi polityky [Elektronnyy resurs] / K. V. Shurupova // Rezhym dostupu : <http://pravoznavec.com.ua/period/article/8488/%CA>.

Бузулук О. Типичные направления информационной деятельности государства: актуальные проблемы для органов местного самоуправления. В статье рассмотрены типичные модели информационной деятельности разных стран. Проанализированы модели и направления информационной деятельности, которые существуют в Украине. На основе этого автор пыталась выработать единую модель информационной деятельности в органах местного самоуправления. К этому времени информационная деятельность органов местного самоуправления отсутствует и в законодательстве, и в сфере научных исследований. Главные принципы деятельности государства в информационной сфере должны создавать надежные условия для осуществления надлежащего организационно-правового обеспечения общественных отношений по сбору,

хранению, использованию и распространению информации. Сочетание лучших практик мировых концепций является наиболее приемлемым для Украины.

Ключевые слова: информационная деятельность, органы местного самоуправления, модели информационной деятельности, информационное пространство, информационное законодательство.

Buzuluk O. The Typical Directions of Information Activities of State: Actual Problems for Local Governments. In the article considered the typical model information of the various countries. The models and directions of information that are available in Ukraine are analyzed. Based on this, the author has tried to develop a common information model of local self-government. Information activities of local governments is missing in the law and in the field of scientific research by this time. The main principles of the state in the information sphere should create reliable conditions for the proper organizational and legal support public relations regarding the collection, storage, use and dissemination of information. The best practices of the world concepts combining is most suitable for Ukraine.

Keywords: information activities, local governments, models of the information activities, information space, information legislation.

Адреса для листування: fmr.lutsk@gmail.com.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2016.

УДК 070.15

Кузнцова Тетяна – доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри журналістики Національного університету «Одеська юридична академія»,

Писаренко Лариса – старший викладач кафедри журналістики Національного університету «Одеська юридична академія»

Негативно-оцінний потенціал сучасних медіа

У статті досліджено вплив негативно-оцінного потенціалу сучасних медіа. Зокрема, розглянуто комунікативні механізми, що формують негативну оцінку медіа тексту й зумовлюють негативний вплив на реципієнта. Проведений аналіз мас-медійних матеріалів засвідчив, що для створення негативно-оцінного потенціалу медіажурналісти використовують маніпулятивні прийоми (дискредитація опонентів, навішування ярликів, приписування опонентам прихованих цілей), що формують в аудиторії відповідні негативні настрої; порушують стандарти професійної етики, використовуючи лексеми, що несуть відверто негативну конотацію, подаючи незбалансовану інформацію.

Ключові слова: негативно-оцінний потенціал, дискредитація опонентів, навішування ярликів, приписування опонентам прихованих цілей.

Постановка наукової проблеми та її значення. Загальновідомо, що сучасна людина занурена не лише в інформаційне, а й емоційне середовище, яке сьогодні значною мірою формують ЗМІ. Наш настрій часто визначається тематикою, стилістикою друкованої, радіо- та телевізійної продукції. Хоча, на жаль, самі журналісти не завжди звертають на таке увагу. Попри це проблема ефективного впливу засобів масової інформації на індивідуальну та суспільну свідомість і поведінку сьогодні є центральною в психології журналістики. Із трьох основних методів впливу на людину – фізичний (насилля і страх насилля), соціальний (утиск прав особистості та соціумів) і психологічний (вплив на психіку людини) – останній у наш час став домінуючим. Як стверджує московський психолог А. Асмолов, минуле століття стало першим в історії людства століттям нової психозойської ери, коли «психологічна діяльність людини зведена в ранг геологічного фактора, що змінює зовнішність планети» [1, с. 5–7].

Аналіз досліджень проблеми. Безумовно, будь-які економічні, політичні реформи чи акції, так само як і воєнні дії, неминуче зазнають краху, якщо вони психологічно не забезпечені. Про це неодноразово зазначали О. Тоффлер, В. Лефевр, С. Кара-Мурза, С. Коен тощо. «Емоції необхідні для виживання і благополуччя людини, – зазначає один із засновників теорії диференційних емоцій